

BIBLICKÝ POHLAD NA SV. JOZEFA

Zmienky o osobe sv. Jozefa sú v Svätom písme veľmi skromné. Je to pochopiteľné, lebo v centre evanjeliových textov je postava a učenie Ježiša Krista. Evanjelista Ján uvádza, že v rozhovore s Natanaelom Filip spomenul: „*Našli sme toho, o ktorom písal Mojžiš a Proroci, Ježiša, Jozefovho syna z Nazareta.*“ (Jn 1, 45). Natanael reaguje slovami: „*Môže byť z Nazareta niečo dobré?*“ Zmienka teda nie je zameraná na osobu Jozefa, ale na miesto pôvodu - Nazaret, ktorý podľa všetkého nemal v regióne Galiley dobrú povest. Podľa názoru odborníkov Nazaret mal iba niekoľko stoviek obyvateľov a v tej dobe bol bezvýznamnou vidieckou lokalitou. Evanjelista Marek spomína len to, že Ježiš bol tesár, syn Márie (porov. Mk 6, 33). Pán Boh si neraz vyberá osoby a miesta, ktoré sú v ľudských očiach nepatrné, aby ukázal, že máme sa učiť Božiemu zmysľaniu a pohľadu.

Jedine v Matúšovom a Lukášovom evanjeliu nachádzame niektoré informácie. O Jozefovi vieme, že bol najskôr snúbencom a potom manželom Márie. Tieto dve evanjeliá veľmi jasne vysvetľujú, že Jozef nie je biologickým otcom Ježiša a k jeho počatiu došlo záračným spôsobom bez prispenia muža. Rodokmeň v 1. kapitole Matúšovom evanjeliu odráža vtedajšie myslenie, keď spoločnosť bola postavená na otcovi ako hlave rodiny. Odovzdávanie života a viery sa dialo „cestou otca“. Tento patriarchálny model je v štruktúre rodokmeňa porušený jediný raz práve v prípade Ježiša Krista, keď čítame: „*Jakub mal syna Jozefa, manžela Márie, z ktorej sa narodil Ježiš, nazývaný Kristus.*“ (Mt 1, 16) Ak by evanjelista chcel zachovať predpokladanú schému, napísal by „*Jozef mal syna Ježiša*“. V texte je však Jozefovi odňaté sloveso vyjadrujúce splodenie a priradené Márii. Ježiš sa narodil z Márie. Ježišovo narodenie je záračné. Jeho otcom je Boh. O pár riadkov je to priamo potvrdené slovami anjela, ktoré adresoval Jozefovi: „.... lebo to, čo sa v nej počalo, je z Ducha Svätého.“ (Mt 1, 20)

Avšak je potrebné zdôrazniť, že Jozef je vo vzťahu k Ježišovi jeho legálnym otcom. Tým, že si vzal Máriu za manželku a dal dieťaťu meno, postupoval podľa vtedajšieho zaužívaného konania židovského muža, ktorý vyjadruje a hlási sa k svojmu zákonitému otcovstvu. Evanjelista Matúš hovorí, že Ježiš bol „*tesárov syn*“ (porov. Mt 13, 55). Grécky jazyk, v ktorom boli napísané všetky novozákonné spisy, používajú výraz „*tekton*“. Zvyčajne to označuje stolára, alebo jednoducho remeselníka, ktorý pracuje s drevom od tesárskych hrubých prác až po jemné opracovanie. Toto remeslo bolo v Ježišových časoch veľmi žiadané, lebo v regióne Galilee vznikali nové mestá (napr. Tiberias, Seforis), kde sa stavali domy. Je dobré na to pamätať, lebo rodina potrebovala živobytie. Sväté písmo hovorí aj o tom, že každý rok Svätá rodina chodievala na púť do Jeruzalema. Bolo to možné len v tom prípade, že úspory jej to umožnili. Pri obetovaní v chráme na 40. deň po Ježišovom narodení rodičia priniesli ako obeť dar pár hrdličiek. Zvyčajne sa obetoval jednorôčný baránok. Mojžišov zákon však pamätal aj na menej majetné rodiny a umožnil im obetovať dva holúbky alebo dve hrdličky (porov. Lv 12, 8). Ježiš teda vyrastal v skromných ekonomických podmienkach. Podľa židovskej tradície otec naučil syna remeslo a zvyčajne po smrti otca syn prevzal jeho činnosť. Máme pred sebou obraz muža, ktorý sa nehrá na „náhradného“ otca, ale po boku svojej manželky stal sa so všetkou vážnosťou a zodpovednosťou pre Ježiša jeho pozemským otcom.

Bolo bežné, že otec mal na starosti aj náboženskú formáciu syna, ako zase matka niesla zodpovednosť za ľudskú a náboženskú formáciu dcér. Môžeme si teda predstaviť, ako Jozef učil Ježiša prvé modlitby, rozprával mu príbeh vlastného národa, učil ho sláviť náboženské sviatky a vysvetľoval Božie prikázania. Každú sobotu kráčali uličkami Nazareta do tamojšej synagógy. Približne od 12. roku života sa spolu s rodičmi Ježiš zúčastňoval pravidelných púti do chrámu v Jeruzaleme. Želám všetkým otcom, aby podľa vzoru svätého Jozefa aj oni spolu so svojimi manželkami odovzdávali deťom hlbokú vieru a zbožnosť a učili ich pracovitosti.

Evanjelium podľa Matúša pri Jozefovi viackrát používa slovo „vziať“. Jozef si vzal Máriu za svoju manželku. Pred prenasledovaním Herodesa Jozef vzal svoju manželku a dieťa a utiekol do Egypta, aby po Herodesovej smrti znova vzal manželku a dieťa a vrátil sa do Izraela a usadil sa v galilejskom Nazarete. Toto slovo „vziať“ charakterizuje Jozefa ako človeka, ktorý sa vie postarať o druhých, dokáže vziať na seba zodpovednosť a stotožní sa s poslaním, ktoré mu je určené. Ak pri zvestovaní Ježišovo narodenia sa píše, že dieťa bude „Emanuel“ = „Boh s nami“, tak aj o Jozefovi môžeme povedať, že objavil túto Božiu lásku a dokázal byť manželom a otcom, ktorý neodíšiel, ale bol s Máriou a Ježišom. Podľa židovského náboženstva bol to otec, ktorý pri obriezke oznamoval meno svojho dieťaťa. Môžeme predpokladať, že to tak bolo aj pri Ježišovej obriezke na ôsmy deň po jeho narodení. Pri obetovaní Ježiša a pri jeho nájdení v chráme Jozef stojí po boku Márie. Evanjelista Lukáš hovorí, že Simeon pozhľnal Ježišových rodičov (Lk 2, 34). Keď sa 12 ročný stratil v chráme, matka Mária povie: „*Tvoj otec i ja sme ťa s bolesťou hľadali*“ (Lk 2, 48). Jozef je označený výrazom „*tvoj otec*“ a hovorí sa o bolesti pri hľadaní, tzn. evanjelista podáva obraz nádherného starostlivého Jozefovho otcovstva.

Chcem pripomenúť, že Sväté písmo nám podáva o Jozefovi a Márii obraz mimoriadne zbožných ľudí, ktorí zachovávali predpisy Pánovho zákona. Boli zasnúbení, ale nežili ešte v jednej domácnosti. Bolo to možné až po svadbe presne podľa toho, ako to požadoval Mojžišov zákon. Svadba sa konala zvyčajne do jedného roka po zasnúbení. Obdobie jedného roka bol prípravou na spoločný život. Žena po svadbe odchádzala z domu otca a bývala v dome svojho manžela. Manžel sa staral o živobytie a manželka viedla domácnosť. Jozefov dom v Nazarete sa teda stal príbytkom Svätej rodiny. Skúsťe si prečítať príbeh obetovania v chráme v Lukášovom evanjeliu 2, 22 - 40. Až 5-krát sa spomína, že Jozef a Mária konajú to, čo káže Pánov, resp. Mojžišov zákon, (lebo Pán Boh ho dal Izraelitom prostredníctvom Mojžiša na vrchu Sinaj). Vyprosujeme si aj my túto vernosť Pánovmu zákonu.

Evanjelista Matúš sa pozerá na osobu a konanie svätého Jozefa očami Starého zákona. Na začiatku Ježišovo rodokmeňa v jeho evanjeliu stojí patriarcha Abrahám a na konci je to „patriarcha“ Jozef. Preto aj do modlitieb o svätom Jozefovi vkladáme oslovenie „patriarcha“. Môžeme vidieť istú podobnosť medzi týmito dvoma postavami. Abrahám je známy svojou vernosťou a poslušnosťou voči Bohu. Poslúcha Boží hlas a odchádza z rodnej krajiny do krajiny Kanaán (porov. Gn 12). Poslušne plní Boží príkaz, aby obetoval svojho syna Izáka (porov. Gn 22). Podobným spôsobom je vyobrazená Jozefova poslušnosť Božím prikazom. Poslušne plní Božiu vôľu a prijíma Máriu, svoju manželku, a jej dieťa. Berie malého Ježiša a jeho matku a odchádza do Egypta, aby sa odtiaľ po istom čase poslušne vrátil do Palestíny. Putovanie Jozefa pripomína starozákonné putovanie patriarchov Abraháma, Izáka, Jakuba a Jozefa, ktorí taktiež zišli do Egypta, aby sa napokon vrátili a usadili v zasnúbennej krajine. Jozef je napokon označený ako spravodlivý muž, čo je vlastnosť, ktorú udeľuje Kniha Genezis patriarchovi Abrahámovi (porov. Gn 15, 6). Do popredia tak má vystúpiť jeho poslušnosť Božiemu slovu. Evanjelistovi Matúšovi záležalo na tom, aby nám Jozefa predstavil ako toho, ktorý do bodky vyplnil Božiu vôľu, a tak slúžil dôstojne ako otec Božiemu Synovi. Zamerajme sa na tento obraz Jozefa, keď o sebe tvrdíme, že chceme žiť podľa Svätého písma.

Je tu ešte jedna starozákonná postava, ktorá nesie podobnosť aj podľa mena aj podľa konania s manželom Panny Márie. Je to patriarcha Jozef Egyptský, jeden z dvanástich synov pa- tariarchu Jakuba. Kniha Genezis uvádza, že jeho otec ho mal najradšej spomedzi synov, preto jeho bratia ho predali zo žiarlivosti do egyptského otroctva (porov. Gn 37). Jozef mával sny a mal aj schopnosť vykladať ich význam. Faraónovi vysvetlil význam slov a predpovedal mu, že po siedmich úrodných rokoch príde sedem rokov neúrody. Faraón ho ustanovil za správcu egyptských sýpok a zmenil mu meno na „Živiteľ zeme“. Keď na krajinu doľahol hlad, faraón odkázal hladujúcim: „*Choďte k Jozefovi a urobte všetko, čo vám povie.*“ (Gn 41, 55) Preto v tejto charakteristike vidíme podobnosť s novozákonným Jozefom. Boh aj s nazaretským Jozefom komunikoval cez sny a on sa stal pre Svätú rodinu jej živiteľom. Aj prostredníctvom tohto mimoriadneho roka nám Pán Boh hovorí: „*Choďte k Jozefovi a urobte všetko, čo vám povie.*“ Chceme nasledovať príklad svätého manžela, pestúna a ochrancu.

Matúšovo evanjelium spomína tri Jozefove sny. V jednom mu anjel oznamuje, aby si vzal Máriu za manželku, v druhom, aby utiekol do Egypta a v treťom, aby sa vrátil naspäť do izraelskej krajiny. Môžeme povedať, že Jozeffe človekom snov. Je mužom ktorý vie snívať. Prijal Boží príbeh do svojho života a stal sa jeho súčasťou. Manželia a otcovia, buďte odvážnymi mužmi snov, ktorých Boh bude vždy pevnou súčasťou.

Chcem ešte poukázať na jeden drobný, ale krásny detail, ktorý vystihuje Jozefovu povahu. Keď Svätá rodina uteká pred kráľom Herodesom, evanjelista Matúš píše, že Jozef „*vstal, vzal za noci dieťa i jeho matku a odišiel do Egypta.*“ (Mt 2, 14) Ten výraz „za noci“ nie je len časový údaj. Má hlbokú symboliku. Jozef je skutočne Ježišov otec a to síce nie v biologickom význame, ale otec ako ten, kto stráži a chráni svoju rodinu. Nerobí to iba „vo dne“, keď je všetko viditeľné a predvídateľné, ale robí to aj „za noci“, pričom vieme, že „noc“ a „temnota“ sú v Biblii často symbolom neistoty a strachu. Sväté písmo tak k jemnosti matky Márie, bezbrannosti dieťaťa Ježiša kladie aj obetavosť, odvahu a prezieravosť otca Jozefa. Manželia a otcovia, strážte a chráňte svoje rodiny ako svätý chrám a ako ten najvzácnejší poklad, ktorý vám Boh zveril. Robte to a j vtedy, keď prídu skúšky a pochybnosti. Nech Vám nechýba odhodlanie a múdrosť svätého Jozefa.

Jozef sa nespomína počas Ježišovo verejného účinkovania. Niektorí odborníci usudzujú, že zomrel skôr, než Boží Syn začal ohlasovať Božie kráľovstvo. Máme pred sebou obraz, ktorý je celej Cirkvi aj mne veľmi blízky. Je to obraz Jozefa - patróna dobrej smrti. Jozef zomiera v blízkosti dvoch najmilovanejších osôb - svojej manželky Márie, ktorú vždy verne a čisto miloval a „svojho“ Syna, o ktorého sa so všetkou láskou otca staral. Vyprosujeme si aj my pokojnú a zbožnú hodinu smrti. Svätý Jozef, oroduj za nás.

(pripravil: František Trstenský)